

Nr 149.

Godkänd av första kammaren den 22 april 1918.

Godkänd av andra kammaren den 22 april 1918.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, dels ock i anledning därav väckta motioner.

(Lagutskottets utlåtande nr 36.)

Till Konungen.

Genom en den 22 februari 1918 dagtecknad proposition, nr 99, har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

I samband med denna proposition har riksdagen till behandling förehaft sju i anledning av densamma väckta motioner.

Det vid propositionen fogade lagförslaget har icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen godkännas, men har riksdagen i anledning av samma proposition och de i ämnet väckta motionerna för sin del antagit följande

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 14 saml. 56 häft. (Nr 149—155.) 1

Lag

om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen, på sätt i denna lag stadgas, påfordra, att egendom avstås eller eljest ställes till förfogande för ändamål, varom nedan sägs.

2 §.

1 mom. Finnes erforderligt,

antingen för tillgodoseende inom riket eller någon del därav eller å särskild ort av befolkningens behov av livsmedel, foder för kreatur, vara, som är avsedd att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft, beklädnadsvara eller annan för befolkningen viktig förnödenhet,

eller för beredande av tillgång till vara, som är behöfvlig för krigsbruk eller annat statens ändamål, för kommun eller allmän inrättning eller eljest för något särskilt ändamål av betydelse för det allmänna,

att vara, som nu är nämnd eller som kan användas för åstadkommande, beredande, iståndsättande, tillhandahållande eller transport av dylik vara, ställes till kronans förfogande,

vare innehavaren av sådan vara pliktig att, om Konungen så förordnar, till kronan mot ersättning avstå varan, i den mån densamma icke må av innehavaren behållas enligt vad i 7 § stadgas.

2 mom. Är vara, som på grund av meddelat förordnande skall avstås till kronan, ej i så berett skick som erfordras för varans användande till det därmed avsedda ändamålet, vare innehavaren, enligt vad Konungen förordnar, pliktig att innan varan avstås eller därefter låta den undergå nödig beredning, i den mån denna enligt gängse förfarande med varan och ortens sed skulle hava verkställts av innehavaren, om varan ej tagits i anspråk för kronans räkning.

3 mom. Vara, som avstås till kronan, skall av innehavaren avlämnas inom tid och å ort inom länet, som av Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat föreskrivas; och vare innehavaren berättigad att, om varan skall avlämnas å annan ort än den, där varan finnes, åtnjuta ersättning av kronan för varans forsling till orten för avlämnandet.

3 §.

Förordnande enligt 2 § må avse jämväl vara, som efter förordnandets meddelande tillverkas eller eljest framvinnes eller ock införes till riket eller inom riket införes till viss del därav.

4 §.

1 mom. För behov, som i 2 § angives, äger Konungen förordna om beslag å där avsedd vara; och må sådant förordnande meddelas även beträffande vara, som därefter framvinnes eller införes.

Då beslag lagts å vara, må innehavare av varan icke förfoga däröver i vidare mån än i 7 § stadgas.

2 mom. Har ej inom trettio dagar från det beslag blev gällande innehavaren förpliktats avstå varan till kronan, och ingiver han till Konungens befallningshavande en till Konungen ställd ansökning om beslagets hävande, skall beslaget upphöra att gälla, där ej sådant förpliktande sker inom lika tid från utgången av nyssnämnda trettio dagar eller från det ansökningen därefter ingavs.

5 §.

1 mom. Där det för tillgodoseende av sådant behov av vara, som i 2 § avses, prövas nödigt, att kronan förfogar över fastighet, byggnad eller annan anläggning eller järnväg, fartyg eller annat transportmedel utan att samma egendom avstås till kronan, vare ägare eller innehavare av egendomen pliktig att, i den mån Konungen så förordnar, mot ersättning ej mindre till kronan upplåta egendomen eller del därav med tillhörande inredning eller utrustning än även tåla eller vidtaga erforderlig ändring eller förflyttning av inredning eller utrustning, som nu är nämnd. Ägare eller brukare av fastighet, som enligt vad nu är sagt upplåtes för drivande av jordbruk, äge dock, där han ej annorstädes förfogar över bostad, att få sig anvisat nödigt bostadsutrymme å fastigheten. Vad i första punkten

är stadgat gälle ock om byggnad, som erfordras till bostad åt driftspersonal, samt om mark eller byggnad för upplag.

Ägare eller innehavare av byggnad vare ock, där det finnes oundgängligen erforderligt för beredande av bostad för husvilla, pliktig till kronan mot ersättning upplåta byggnaden eller del därav, så framt den ej av honom eller annan användes till bostad eller för rörelse eller annan verksamhet eller eljest genom upplåtelsen avsevärd skada eller olägenhet skulle vållas.

2 mom. Erfordras för ändamål, som i 1 mom. första stycket är sagt, att från fastighet tillhandahålles vara, som där frambringas eller finnes tillgänglig,

eller att vid fabrik eller annan anläggning tillverkas, beredes eller iståndsättes viss vara,

eller att med järnväg, fartyg eller annat transportmedel verkställes forsling av viss vara eller av arbetare eller driftspersonal, som för varas framställning eller tillhandahållande erfordras,

utan att kronan i övrigt förfogar över egendomen,

vare ägare eller innehavare av sådan egendom pliktig att, efter ty Konungen förordnar, mot ersättning vidtaga de åtgärder, som för varans frambringande, beredande, tillverkning, iståndsättande eller tillhandahållande erfordras, eller verkställa forsling, som nyss är sagd.

Om rätt för innehavare av fastighet eller av fabrik eller annan anläggning att tillgodogöra sig vara, som å fastigheten frambringas eller finnes tillgänglig eller vid anläggningen tillverkas, gälle vad i 7 § stadgas.

3 mom. Tages genom förfogande, som i denna § avses, växande skog i anspråk, bör ej utan tvingande skäl avverkning av kronan bedrivas eller innehavaren åläggas i större omfattning än med god skogshushållning är förenligt.

6 §.

Förordnande, varom i 2, 3, 4 eller 5 § förmäles, må avse alla eller blott vissa innehavare av egendom av angivet slag. Förordnandet vare mot innehavaren gällande när han därav fått del; dock att förordnande, som avser vara, vilken efter förordnandets delgivning framvinnas eller införes, skall gälla från det varan framvunnits eller införts.

7 §.

Utän hinder av förordnande enligt 2 § 1 mom., 3 §, 4 § 1 mom. eller 5 § 2 mom. må innehavare av vara behålla eller använda så mycket

därav, som ej uppenbarligen överstiger oundgängligt behov för honom eller den, som av honom njuter kost eller stat. Konungen eller den därtill av Konungen förordnats må dock *i fråga om vara, som innehavaren förvärvat i uppenbart syfte att åter avyttra densamma, kunna, där i särskilt fall* synnerliga skäl därtill äro, förbjuda innehavaren att i någon mån förfoga över varan.

Då vad i första stycket första punkten stadgas vinner tillämpning, äger Konungen eller den därtill av Konungen förordnats bestämma, huru mycket av varan innehavaren må behålla eller använda. Beslut, varigenom meddelas sådan bestämmelse, må icke innefatta prövning av lagligheten av åtgärd, som varuinnehavaren dessförinnan vidtagit.

Har beslut om förbud eller annan bestämmelse, som ovan i denna § avses, meddelats av annan än Konungen, må innehavaren av varan sist å tjugonde dagen från det han erhållit del av beslutet däröver anföra besvär hos Konungen; dock lände beslutet utan hinder av anförda besvär till efterrättelse, om ej Konungen annorlunda förordnar.

8 §.

Innehavare av vara, som skall avstås till kronan eller tagits i beslag, vare pliktig upplägga, förvara och vårda den; och varde nödig kostnad härför honom av kronan gottgjord.

9 §.

Skall vara jämlikt 2 eller 3 § avstås till kronan och möter ej genom innehavarens förvållande hinder att varan tages i besittning för kronans räkning, stånde kronan faran för att varan av våda förstöres, försämras eller minskas.

Häves beslag, som enligt 4 § lagts å vara, eller upphör det eljest att gälla utan att varan avstås till kronan, och har varan lidit skada till följd av beslaget, gälde kronan ersättning för skadan.

10 §.

Då vara, som jämlikt 2 eller 3 § skall avstås till kronan eller som enligt 5 § 2 mom. skall ställas till kronans förfogande, avlämnas eller eljest för kronans räkning tages i besittning, vare kronan ägare av varan.

11 §.

1 mom. Anspråk på ersättning av kronan, som av denna lag för-anledas, skola med iakttagande av vad i 2 mom. av denna § sägs prövas enligt de grunder, om vilka förmäles i gällande lag angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov; och skall angående sätt och tid för ersättningens bestämmande och erläggande gälla vad i samma lag stadgas om likvid för fullgjord rekvisition.

2 mom. Förordnar Konungen om avstående av vara, varde den innehavaren enligt 2 § tillkommande ersättning för varan bestämd till det värde, som gällde vid tiden för förordnandets meddelande, eller, om varans avstående föregåtts av beslag, till det värde, som gällde, då förordnande om beslaget gavs; för vara, som i 3 § avses, bestämmes ersättningen till det värde, som gällde vid tiden för framvinnandet eller införandet.

Har vara jämlikt förordnande, som i 2 § 2 mom. sägs, undergått beredning, skall ersättningen utgå med hänsyn till det värde, som gällde, när beredningen fullbordats.

12 §.

Har vara, som borgenär hade såsom pant eller eljest under pant-rätt i handom, avståtts till kronan, eller har borgenär, som, då vara avstods, hade panträtt i varan utan att hava den under panträtt i handom eller ägde rätt att till säkerhet för sin fordran hålla varan kvar, hos den, som det tillkommer att gälda ersättningen för varan, innan sådant skett framställt yrkande att undfå betalning ur ersättningen, varde denna överlämnad till överexekutor i den ort, där varan avstods; och äge beträffande överexekutors förfarande med ersättningen bestämmelserna om fördelning hos utmätningsman av köpeskilling för utmätningsvis såld lös egendom motsvarande tillämpning.

13 §.

Meddelas förordnande, varom i 2, 3 eller 5 § stadgas, äger Konungen, i den mån så prövas nödigt, föreskriva, att egendom skall avstås eller upplätas eller arbete utföras icke åt kronan utan åt annan, som i förordnandet bestämmes; och skall, då sådan föreskrift meddelats, vad ovan i denna lag stadgas om kronan i tillämpliga delar gälla beträffande

den, som sålunda sättes i kronans ställe. Fullgöres ej inom stadgad tid honom åliggande skyldighet att gälda ersättning, som enligt denna lag skall utgå, vare kronan pliktig att, på ansökning av den till ersättningen berättigade, densamma gälda.

14 §.

Det åligger en var att, vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt, lämna upplysning, huruvida och i vilken myckenhet han innehar i 2 § avsedd vara.

Vägrar någon vid sådan förfrågan att lämna den begärda upplysningen eller finnes skälig anledning misstänka, att han söker vilseleda om sitt innehav av varan, äger Konungens befallningshavande låta verkställa undersökning av salubod, magasin, kontor eller annan lägenhet, varöver han förfogar, samt taga del av hans handelsböcker och andra dylika handlingar.

Vad vid sådan undersökning inhämtas må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med undersökningen avsedda ändamål.

15 §.

Den, som med vetskap därom, att förordnande enligt 2, 3, 4 eller 5 § meddelats, olovligt förfogar över, undansticker, skadar eller förstör vara eller annan egendom, som förordnandet avser, eller eljest åsidosätter vad på honom ankommer till fullgörande av förordnandet eller av eljest enligt denna lag behörigen meddelade föreskrifter eller ock att fullgöra honom enligt 8 § åliggande skyldighet att taga hand om sådan vara, varde dömd till böter från och med etthundra till och med tiotusen kronor eller till fängelse. Äro omständigheterna synnerligen förmildrande, må böter nedsättas till tio kronor; äro de synnerligen försvårande, må dömas till straffarbete i högst två år. Lag samma vare, om någon vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt vägrar att lämna upplysning, varom i 14 § förmäles, eller vid sådan förfrågan eller vid undersökning, som i samma § sägs, söker vilseleda om sitt innehav av någon i 2 § avsedd vara.

16 §.

Delaktighet i brott mot denna lag straffas efter ty i 3 kap. strafflagen är stadgat.

17 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

18 §.

Genom denna lag göres ej inskränkning i den rätt till rekvisition, som enligt gällande författningar tillkommer militär myndighet.

19 §.

Konungen äger meddela bestämmelser om delgivning, genom kungörelse eller annorledes, och om verkställighet av förordnande, varom i 2, 3, 4 eller 5 § är stadgat, samt om användande för det avsedda behovet av vad enligt denna lag tagits i anspråk, så ock i övrigt giva de närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1918 och gäller till och med den 30 april 1919. Vad i 15 § av denna lag stadgas om straffindring vid synnerligen förmildrande omständigheter skall, utan hinder av övergångsbestämmelse till äldre lag, äga tillämpning, där efter den 30 april 1918 ansvar ådömes för förseelse mot den äldre lagen.

Där beslag å vara eller annat förfogande över egendom, varom på grund av äldre lag förordnats, gäller till och med den 30 april 1918, äger Konungen före den 1 maj 1918 förordna, att nämnda förfogande skall fortfarande gälla, såsom vore därom enligt denna lag förordnat; och vare delgivning av det nya förordnandet ej erforderlig. Har sådant förordnande givits angående beslag, varde den i 4 § 2 mom. bestämda tiden av trettio dagar efter beslag räknad från det beslaget först blev gällande, och skall vad i 11 § stadgas om ersättnings bestämmande till värdet vid den tid, då förordnandet om beslag gavs, äga tillämpning i fråga om det förordnande, som först meddelats.

Har den 30 april 1919 förordnande om varas avstående till kronan ännu ej blivit mot innehavaren gällande, vare förordnandet utan verkan. Beslag enligt 4 § eller förfogande enligt 5 § gälle ej längre än till nyss angivna tid; dock skall, där fastighet, vars jord befunnits uppenbarligen vanhävdad, på grund av förordnande enligt 1 mom. första stycket i sistnämnda § upplåtits för drivande av jordbruk, upplåtelsen

gälla under den i förordnandet eller med stöd därav bestämda tid, högst fem år. I fråga om ersättning, vartill någon enligt denna lag är berättigad den 30 april 1919 eller för upplåtelse, som därefter gäller, så ock beträffande ansvar för förseelse, som i 15 § avses, där den begåtts före den 1 maj 1919, skall vad i denna lag stadgas fortfarande äga tillämpning.

Stockholm den 22 april 1918.

Med undersåtlig vördnad.
